

Asia: VN/31665/2021

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston Suomen ohjelma 2021-2027

Lausunnonantajan lausunto

1. Ohjelman strategia

WWF katsoo, että ohjelman strategia on pääpiirteissään tasapainoinen ja hyvin valmisteltu kokonaisuus. Tavoitteen asettelu on yhteisen kalastuspolitiikan periaatteiden mukainen, kansalliset erityisolosuhteet, haasteet ja painopisteet huomioiden. WWF pitää äärimmäisen tärkeänä sitä, että kalakantojen ja ympäristön tilan parantaminen sekä ilmastokysymykset ovat keskeinen ja läpileikkaava osa ohjelman tavoitteita.

WWF katsoo, että vaikka oikean suuntaista kehitystä ohjaavat keskeiset taustatekijät on huomioitu kiitettävästi, tulisi biodiversiteettitavoitteita tarkentaa ja konkretisoida. Erittäin konkreettinen tavoite olisi kotimaisten kalojen uhanalaisuusluokitusten parantaminen. Ainoastaan uhanalaisuuden syihin puuttumalla voidaan nyt uhanalaisista kotimaisista kaloista saada elinvoimaisia. Tätä kautta ollaan lisäämässä tulevaisuuden potentiaalia myös kestävään kaupalliseen kalastukseen esimerkiksi lohikalojen osalta. Nyt ohjelma keskittyy liialti olemassa olevien, nykyisessä tilassa olevien kalakantojen tehokkaampaan hyödyntämiseen, osin lyhyen aikaperspektiivin vuoksi. Pidemmän tähtäimen ympäristö- ja kalakantatavoitteiden edistäminen ohjelmakauden aikana on syytä huomioida paremmin. Toinen konkreettinen biodiversiteettitavoite olisi suojelualueverkoston laajentaminen 30 prosenttiin Suomen meren pinta-alasta. Suojelualueilla on todettuja, positiivisia vaikutuksia kalakantoihin, ja tavoitteen saavuttaminen edesauttaisi myös kalatalouden kehittämisen tavoitteita.

WWF korostaa, että yleisenä ja läpileikkaavana tavoitteena ohjelman toimeenpanossa tulee olla kalastuspolitiikan sekä ympäristö- ja ilmastotavoitteiden (vesien- ja merenhoidontavoitteet, biodiversiteettistrategia, ilmastotavoitteet, Farm to Fork -strategia, HELCOM -linjaukset) entistä tehokkaampi yhteensovittaminen. Siksi toivoisimmekin ohjelman keskeisiin tavoitteisiin selkeämmän kytköksen meren hyvän tilan tavoitteiden edistämiseen sen sijaan, että ympäristökysymysten parempi huomioiminen mainitaan yleisellä tasolla. Tämä ei ole yksin kalataloussektorin tehtävä, vaan edellyttää muilta hallinnonaloilta kalastuspolitiikan ymmärrystä ja aktiivista osallistumista

kalastuspolitiikan käytännön toimeenpanoon. Toimintaohjelman käytännön toimeenpanossa tarvitaan uusia toimintamalleja, joissa ympäristösektorin tulee olla entistä paremmin edustettuna.

2. Kaupallinen kalastus ja kalavarojen tilan parantaminen sekä kalastuksen valvonta ja tiedonkeruu (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Kaupallinen kalastus

WWF katsoo, että kotimaiseen kalaan ja kalastukseen liittyy paljon mahdollisuuksia erityisesti silakan ja vajaasti hyödynnettyjen lajien hyödyntämisessä ja niiden jalostusarvon kasvattamisessa. Vajaasti hyödynnettyjen lajien lisäksi WWF katsoo, että perinteisten taloudellisesti arvokkaiden saalislajien, kuten vaellussiian ja lohen, elinvoimaisuuden turvaaminen ja kestävä hyödyntäminen tulee nähdä mahdollisuutena ja ottaa huomioon ohjelman tavoitteissa. Myös vieraslajien pyynnin tehostaminen voi tarjota hyötyjä sekä ympäristölle että elinkeinolle. Esimerkiksi täpläravun kalastuksen tehostamista ja pyyntikauden laajentamista ympärivuotiseksi olisi syytä tarkastella osana ohjelman toimeenpanoa.

WWF pitää tärkeänä, että kaupallisen kalastuksen osalta panostetaan kalastuksen valikoivuuden jatkuvaan kehittämiseen. Vaikka Suomen vesillä ei esiinnykään sivusaaliin ja poisheiton osalta saman mittakaavan ongelmia kuin monilla muilla merialueilla, niin on huomioitava, että rannikkokalastus on hyvin usein sekakalastusta, jossa sivusaaliskysymykset ovat keskeinen haaste kalastuksen kestävyydelle (esim. ahvenen ja siian sekakalastus). Sekakalastusta tulee tarkastella nykyistä tarkemmin ja kehittää toimivia alueellisia ja paikallisia ratkaisua erityisesti verkkokalastuksen säätelyyn. Kalastuksen valikoivuuteen osalta on syytä varata rahoitusta myös pyöriäisen suojeluun liittyviin toimenpiteisiin, kuten pyydysten uusimiseen ja mahdollisiin kompensatiomalleihin. Pyöriäisen suojelutoimet sen varsinaisella esiintymisalueella tulevat toivottavasti näkymään positiivisena kannan kehityksenä, jolloin pyöriäisiä voi esiintyä nykyistä runsaammin myös Suomen merialueella.

WWF katsoo, että kalastuksen osalta on tärkeää huomioida Suomen ulkopuolelta tulevat muutokset ja haasteet, jotka voivat aiheuttaa nopeita sopeuttamistarpeita. Näitä ovat erityisesti Itämeren ja sen kalakantojen tilaan, biodiversiteetin suojeluun ja ilmastonmuutokseen liittyvät tekijät, jotka voivat vaikuttaa laajasti Itämeren ja koko Euroopan kalastuspolitiikkaan. Eteläisellä Itämerellä muutokset kalakantojen tilassa ja kalastuksessa ovat olleet dramaattisia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vaikka eteläisen Itämeren kriisin vaikutukset Suomen kalastukseen ovatkin toistaiseksi olleet vähäisiä, on Suomen kansallisessa toimintaohjelmassa syytä varautua mahdollisiin sopeuttamis- ja uudistustoimiin, joilla turvataan kalastuselinkeinojen jatkuminen kriisitilanteiden yli.

Vesiympäristön biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelun ja ennallistamisen edistäminen

WWF pitää ohjelman tavoitteiden kannalta jossain määrin ristiriitaisena, että suojelun ja ennallistamisen edistämiseen on rahoitussuunnitelmassa varattu vain alle 10 prosenttia ohjelmakauden kokonaisbudjetista. On ymmärrettävää, että EMKVR-rahaston roolia esim. kunnostuksissa on haluttu rajata, sillä kunnostustoimiin on olemassa myös muuta kansallista ja EU-rahoitusta. On kuitenkin syytä huomioida, että esimerkiksi WWF:n EMKR hankkeet 'Patokato' ja 'Vauhtia vaellukseen' ovat olleet käänntekevässä roolissa siinä, että vaellusesteproblematiikka on saanut huomiota Suomessa ja hallituksen Nousu-ohjelmalle on löytynyt kotimaasta vastinrahaa. Tällä hetkellä ei ole tiedossa mitään muuta rahoitusinstrumenttia, jolla vastaavanlaista erittäin tuloksellista ja tärkeää työtä voitaisiin jatkossa tehdä. Lisäksi on syytä varautua siihen, että esim. Euroopan ankeriaskannan elvyttämiseen ja pyöriäisen suojeluun liittyvät toimet tulevat lähivuosina velvoittamaan jäsenmailta yhä suurempia panostuksia. Myös vieraslajien aiheuttamat ongelmat (esim. kyttyrälohi) voivat vaatia yllättäviä panostuksia, joihin ei nopealla aikataululla ole saatavilla muuta rahoitusta. Lisäksi ilmastonmuutoksen vaikutukset taloudellisesti tärkeisiin kalakantoihin voivat olla nopeita, yllättäviä ja laaja-alaisia (esim. muikun kudun epäonnistuminen lämpimän syksyn vuoksi) ja sopeutuminen vaatii panostuksia seuranta- ja tutkimustietoon. Toimintaohjelman tavoitteet ja yleiset linjaukset huomioiden suojelu- ja ennallistamistoimiin varattu budjetti on auttamatta liian pieni.

WWF:n mielestä on hyvä, että elinympäristökunnostusten osalta kokeillaan uusia rahoitusmuotoja, kuten kunnostuseteleitä, joukkorahoitusta ja tulosperustaisia malleja. Erityisesti kunnostusasetelit voivat parhaimmillaan aktivoida paikallisia toimijoita, kunhan hakumenettely ja byrokratia pidetään matalalla tasolla. WWF:n mielestä on kuitenkin tärkeää pitää mukana myös perinteisempi hankerahoitus, joka mahdollistaa monivuotiset vaikuttavat hankkeet ja uusien toimintatapojen kehittämisen.

WWF toivoo, että EMKVR rahoitusta voitaisiin tarvittaessa investoida suojelualueiden perustamiseen, hallintointiin ja valvontaan erityisesti silloin, kun alueen suojeluarvo liittyy suoraan kalakantojen elinvoimaisuuden ylläpitämiseen (esim. tärkeät lisääntymisalueet). Ylipäänsä olisi suotavaa, että suojelualueet nähtäisiin yhä enemmän kalastusta tukevinä investointeina ja, että niitä käytettäisiin huomattavasti nykyistä laajemmin. Hyvin hallinnoidut ja valvotut suojelualueet turvaisivat kalakantoja ja kalastuksen jatkuvuutta paremmin kuin esimerkiksi rauhoituspiirit, kun elinkeinolla olisi tieto siitä, ettei arvokkaiden alueiden tilaa saa heikentää ihmistoiminnalla (esim. ruoppaukset, kaivokset, vesirakentaminen, merituulivoima).

Tiedonkeruu ja valvonta

WWF pitää tärkeänä ja perusteltuna panostaa tiedonkeruuseen ja valvontaan. WWF on tyytyväinen, että uhanalaiset vaelluskalat sekä muut sivusaalislajit huomioidaan entistä paremmin tiedonkeruun tarpeissa. Lisäksi on tärkeää, että esimerkiksi Perämeren muikkukantaan sekä särkikala- ja kuorekantoihin ja niiden kalastukseen liittyvät tietotarpeet on huomioitu. WWF korostaa, että kalakannan tilaan ja runsauteen liittyvien tietotarpeiden lisäksi on syytä selvittää kalastuksen laajempia vaikutuksia ekosysteemiin ja lajien välisiin runsaussuhteisiin.

Tiedonkeruun osalta huolena on, että tiedonkeruu keskittyy vain EU lainsäädännöstä tuleviin velvoitteisiin. Lisätietoa tarvitaan erityisesti sisävesien kalakantojen ja vesiluonnon tilasta sekä paikallisista rannikkokalakannoista, jotka eivät kuulu EU:n tiedonkeruun piiriin. Sisävesikalastuksen merkitys kotimaisessa ruokakalantuotannossa on merkittävä ja kasvusuuntainen, mutta kalakantojen ja vesiluonnon tila (esim. lisääntymisalueet) sekä kalastuksen vaikutukset vesiluontoon tunnetaan sisävesillä puutteellisesti. Myös saalisraportoinnissa on sisävesillä ilmennyt vakavia puutteita. Parempi tieto sisävesien kalakantojen ja vesiluonnon tilasta edesauttaisi kaupallisten kalastajien vesille pääsyä. Lisäksi se on avainasia, jotta kunnostus- ja suojelutoimia voidaan toteuttaa tehokkaasti ja tuloksellisesti.

3. Kestävä vesiviljely sekä jalostus ja kauppa (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Vesiviljely

Suomalainen vesiviljelyosaaminen ja ympäristöasioiden huomioinen ovat jo nyt verrattain korkealla tasolla, mikä antaa hyvät mahdollisuudet vesiviljelytoiminnan, uusien teknologioiden ja innovaatioiden kehittämiseen Suomessa. Suomen matalat ja rehevöitymiselle herkät vedet ovat kuitenkin erityinen haaste vesiviljelyn kestäväälle kasvulle, minkä vuoksi WWF katsoo, että vesiviljelyyn kohdistuvat toimet tulee kohdistaa ennen kaikkea sellaiseen kehitystyöhön, jolla ympäristöön kohdistuvan kuormitusta voidaan edelleen pienentää. WWF katsoo, että EMKVR rahaston ja toimintaohjelman tulee tukea ja kannustaa ennen kaikkea sellaista kehitystyötä, joka tukee biodiversiteetti- ja ilmastotavoitteiden toteutumista.

WWF katsoo, että vesiviljelyyn kohdistuvaa kasvutavoitetta voidaan pitää jokseenkin epärealistisena nykytilanne huomioiden. Ohjelmassa esitettyä kasvutavoitetta ei tue etenkään vesistöjen tilan nykyinen kehityssuunta. Vaikka kalankasvatuksen päästöt ovat olleet vahvassa laskussa (varsinkin per tuotettu kilo) ja toiminta on varsin vastuullista, syntyisi tuotannon mittavasta lisäämisestä ns. mittakaavaongelmat eli yhteenlaskettu, nykyistä suurempi vaikutus. Hyvän tilan saavuttaminen on etenkin rannikkovesistöissä nykyisellä kuormituksella vielä melko kaukainen tavoite, minkä voidaan ennustaa hidastavan etenkin verkkoallaskasvatuksen kasvua myös jatkossa. Kalankasvatuksen kasvutavoitteet tulisi näin ollen kohdistaa selkeämmin juuri kaikkein ympäristöystävällisimpiin, vesistöjä minimaalisesti kuormittaviin tuotantotapoihin. Lisäksi WWF näkee tärkeänä, että vesiviljelyn tutkimus ja kehitystyötä kohdistetaan myös uusiin lajeihin, kuten leviin ja simpukoihin, joiden kasvatuksen ympäristövaikutukset voivat parhaimmillaan olla nettopositiivisia. Myös kalojen hyvinvointiin ja terveyteen panostaminen on erittäin tärkeää.

Yksityiskohtaisena kommenttina WWF toteaa, että vesiviljelyyn liittyvissä tavoitteissa ja toimenpiteissä tulisi huomioida myös uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseen liittyvä kehitys- ja tutkimustyö. Kalastuslain tärkeistä tavoitteista huolimatta moni uhanalainen kalakanta on vielä toistaiseksi riippuvainen kalanviljelystä. Terveiden ja perimältään monipuolisten emokalastojen

ylläpitäminen sekä viljely- ja istutuskäytäntöjen kehittäminen on edelleen olennaisen tärkeää monien uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseksi. Kalataudit, emokalastojen perimän kaventuminen ja luontoon palautettujen poikasten heikko eloonjäänti ovat vakavia ja akuutteja uhkia, joiden torjumiseen tarvitaan vahvaa panostusta, kunnes luontainen elinkierto saadaan turvattu.

Jalostus ja kauppa

Jalostuksen ja kaupan osalta WWF pitää olennaisena edistää silakan- ja kilohailin sekä vajaasti hyödynnettyjen lajien jalostuksen kehittämistä elintarvikekäyttöön. Myös perinteisempien ruokakalojen, kuten ahvenen ja kuhan, osalta olisi selkeää tarvetta kehittää pakasteita ja jalosteita, jotka vastaisivat nykyistä paremmin kuluttajien tarpeisiin. Kotimaisen kalan käytön edistämiseksi olennaista on myös se, että jalostustoiminnassa huomioidaan ravintosuositukset, jotta myös julkisen sektorin suuret toimijat, kuten koulut ja päiväkodit, voivat käyttää tuotteita. Tällä hetkellä monia uusia kotimaisia kalavalmisteita ei voida käyttää kouluissa ja päiväkodeissa esim. vääränlaisen rasvakoostumuksen tai suolapitoisuuden vuoksi.

On oletettavaa, että suomalainen kalanjalostusteollisuus tulee jatkossakin nojaamaan tuontikalaan. WWF pitää erittäin tärkeänä, että tuontikalan osalta panostetaan vastuulliseen hankintaan ohjaaviin toimenpiteisiin ja, että yritysten omaa kehitystyötä kalanhankinnan vastuullisuuden parantamiseen tuetaan toimintaohjelman kautta. Ympäristö- ja ilmastotavoitteet tulee nähdä jalostustoiminnassa läpileikkaavana periaatteena ja ulottaa koko hankintaketjuun.

4. Kalatalouden paikallinen kehittäminen (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Kalatalouden paikallisen kehittämisen osalta WWF näkee erityisenä haasteena vähäiset henkilöstöresurssit. Ympäristö- ja ilmastotavoitteiden jalkauttaminen paikalliseen kehitystyöhön voi jäädä pinnalliseksi, eikä aktivaattoreilta ja kalatalouden hanketoimijoilta voida edes edellyttää ympäristö- ja ilmastopolitiikan syvällistä ja laaja-alasta tuntemusta. Kuitenkin ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toimeenpano tapahtuu monilta osin juuri ruohonjuuritasolla käytännön hankkeissa.

Ympäristö- ja ilmastotavoitteiden toteuttaminen osana kalatalouden kehittämistä vaatii ympäristöpuolelta kalastuspolitiikan ymmärrystä ja aktiivista osallistumista kalastuspolitiikan käytännön toimeenpanoon. Paikallisessa kehittämisessä tarvittaisiinkin uusia toimintamalleja, joissa ympäristösektori olisi entistä paremmin edustettuna.

5. Meripolitiikka (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Meripolitiikan osalta pidämme rahoitusosuutta liian pienenä. Tällä saralla olisi pystyttävä vastaamaan erityisesti uusien paineiden aiheuttamiin haasteisiin, kuten ilmastonmuutoksen vaikutusten mallinnukseen, vedenalaisen melun vähentämiseen (mikä liittyy kaikkeen merellä tapahtuvaan toimintaan), merialueiden päästövalvonnan kehittämiseen (uudet polttoaineet ja kemikaalipäästöt) sekä adaptiivisen merialuesuunnittelun mahdollistamiseen.

6. Muu palaute

Vapaa-ajankalastus on merkittävä osa eurooppalaista ja suomalaista kalataloutta ja vapaa-ajankalastus tulee nähdä tärkeänä osana Euroopan yhteistä kalastuspolitiikkaa. Vapaa-ajankalastuksen osalta tulee noudattaa samoja YKP:n tavoitteita kuin kaupallisessa kalastuksessa. Näitä ovat mm. kalastuksen mitoittaminen kalakantojen tilan mukaisesti, seuranta ja tiedonkeruu sekä uskottava ja tehokas valvonta. Vapaa-ajankalastajien rooli kalakantojen hyödyntämisessä, elinympäristöjen kunnostuksessa ja kalakantojen hoitotyössä on merkittävä. WWF pitää valitettavana, että vapaa-ajankalastus nähdään Suomessa edelleen EU:n kalastuspolitiikasta erillisenä kansallisena asiana ja katsoo, että vapaa-ajankalastus ja sen kehittäminen tulisi olla luonnollinen osa EMKVR ohjelman kansallista ja koko Euroopan laajuista toimeenpanoa.

Ovaska Matti
WWF Suomi